

Literatura:

- Dědečková, J.: Projekt alternativní formy ekologické výchovy studentů připravujících se v oboru učitelství a vychovatelství. Hodnotící zpráva část A: Hodnocení studenty. Praha, Nadace ekologické výchovy EVA, 1994.
- Kantorková, H.: SOS učitelské přípravě. Učitelské noviny, roč. 98, 10.1. 1995, č.2, s. 16–17.

Příloha: Obsah výuky zabezpečované katedrou pedagogiky:**Témata přednášek:**

1. Pedagogický a formativní potenciál životního prostředí. Systémové pojetí výchovy, člověka a lidského světa. Kontakt člověka s životním prostředím. Základy ekologie člověka.
2. Vývoj pojetí ekologické výchovy. Cíle, obsah a úkoly ekologické výchovy. Ekologická kultura osobnosti a proces jejího utváření.
3. Podmínky a principy ekologické výchovy. Zvláštnosti EV na 1. stupni základní školy.
4. Ekologická výchova jako katalyzátor obnovy výchovného procesu. Ekologická výchova a výchova k hodnotám. Zdroje hodnotové orientace vzhledem k přírodě.
5. Ekologický profil učitele 1. stupně základní školy. Vliv rodiny a mimoškolní ekologické výchovy na utváření ekologického profilu žáka.

Témata seminářů:

1. Harmonizace osobnosti jako předpoklad rozvoje ekologické kultury osobnosti.
2. Obsah ekologické výchovy se zvláštním zřetelem k metodice. Přehled zásad a jejich konkretizace v praxi.
3. Životní prostředí a dětský svět. Ekovýchovné působení v mladším školním věku.
4. Metodika ekologické výchovy — přehled prostředků (metod a forem — výchova prožitkem, smyslové vnímání přírody),
5. Metodika ekologické výchovy — výchova uměním, simulační hry, výukové programy.
6. Alternativní přístupy k ekologické výchově — globální výchova (cíle, pojetí, obsah a prostředky).

Z analýzy studijních plánů pedagogických fakult (výťah)**Jan Průcha**

Sdělení popisuje a srovnává názvy pedagogicko psychologických disciplín studia učitelství pro 1. stupeň ZŠ v 9 studijních plánech pedagogických fakult ČR ve šk. r. 94/95:

- PH — Pedagogická fakulta UK, Praha
 HK — Pedagogická fakulta VŠP, Hradec Králové
 ÚL — Pedagogická fakulta UJEP, Ústí nad Labem
 PL — Pedagogická fakulta ZČU, Plzeň
 ČB — Pedagogická fakulta JČU, České Budějovice
 LI — Pedagogická fakulta VŠST, Liberec
 BR — Pedagogická fakulta MU, Brno
 OL — Pedagogická fakulta UP, Olomouc
 OS — Pedagogická fakulta OS, Ostrava

Hlavní zjištění: (1) Celkový repertoár pedagogických, didaktických a psychologických disciplín ve studijních plánech všech fakult činí 45 disciplín. (2) Společné jádro (disciplíny, které jsou začleněny na většině fakult) je nejširší u didaktických disciplín (62,5 %), užší u psychologických disciplín (33,3 %) a nejužší u pedagogických disciplín (pouze 6,2 %). (3) Mezi jednotlivými fakultami existují diference co do začlenění daných disciplín: Nejširší repertoár má celkově fakulta v Olomouci, nejužší repertoár má fakulta v Praze.

Jádro povinného vzdělávání učitelů pro 1. stupeň ZŠ tvoří tyto disciplíny:

<i>z pedagogiky</i>	speciální pedagogika pravděpodobně i kurs nazývaný „pedagogika“, „základy pedagogiky“ či „úvod do pedagogiky“, dějiny pedagogiky a pedagogická komunikace
<i>z didaktiky</i>	didaktika prvopočátečního čtení a psaní didaktika českého (mateřského) jazyka didaktika literární výchovy (literatury a čtení) didaktika matematiky (aritmetiky aj.) didaktika hudební výchovy didaktika výtvarné výchovy didaktika tělesné výchovy (sportu) didaktika vlastivědy didaktika pracovního vyučování didaktická technika (technologie)
<i>z psychologie</i>	pedagogická psychologie vývojová psychologie sociální psychologie pravděpodobně i kurs nazývaný „úvod do psychologie“, „psychologie“, „základy psychologie“

Chybějí údaje o profilu potřeb budoucích učitelů. Východiskem kurikulárního plánování musí být *analýza a vyhodnocení potřeb* (needs assessment), které mají poskytnout obraz toho, co je pro přípravu učitelé profese

Tab. 1: Pedagogické disciplíny ve studijních plánech fakult

pedagogické disciplíny (N=17)	fakulty										počet fakult s danou disciplínou
	PH	HK	ÚL	PL	ČB	BR	OL	OS	LI		
úvod do pedagogiky	X		X	X							3
pedagogika (základy pedagogiky, obecná pedagogika)					X	X	X	X	X		5
dějiny pedagogiky (dějiny výchovy)	X		X	X			X	X			5
speciální pedagogika	X	X	X	X	X	X	X	X	X		9
osobnostní a sociální výchova (rozvoj)	X			X	X						3
školní pedagogika (pedagogika pro učitele)			X	X				X			3
pedagogika aktuál- ních problémů			X								1
teorie výchovy		X			X	X		X			4
filozofie výchovy		X		X					X		3
pedagogická logika				X							1
právní aspekty práce učitele (právní výchova, školní předpisy)				X			X		X		3
organizace a řízení školství	X										1
řízení výchovy a vzdělávání					X						1
pedagogická diagnostika					X		X				2
pedagogická komuni- kace (komunikační dovednosti)		X	X		X		X		X		5
ped. cvičení (profes. praktikum: pedagogika)		X				X	X	X			4
dipl. práce (metod. ped. výzkumu)							X				1
počet disciplín na jednotlivé fakultě	5	6	5	8	7	4	8	6	5		

Tab. 2: Didaktické disciplíny ve studijních plánech fakult

didaktické disciplíny (N=16)	fakulty								počet fakult s danou disciplínou
	PH	HK	ÚL	PL	ČB	BR	OL	LI	
obecná didaktika		X	X			X			3
didaktika 1. stupně ZŠ	X				X		X	X	4
didaktika prvouky			X	X		X	X	X	5
didaktika prvopo- čátečního čtení a psaní	X	X	X	X	X	X	X	X	8
didaktika českého (mateřského) jaz. didaktika literární	X	X	X	X	X	X	X	X	8
výchovy (čtení)	X	X	X	X	X	X	X	X	8
didaktika matematiky	X	X	X	X	X	X	X	X	8
didaktika přiro- dovědy	X		X			X	X	X	5
didaktika pěstitelských prací				X	X		X	X	4
didaktika pracovního vyučování	X	X	X	X	X		X	X	7
didaktika hudební výchovy	X	X	X	X	X	X	X	X	8
didaktika výtvarné výchovy	X	X	X	X	X	X	X	X	8
didaktika tělesné výchovy	X	X	X	X	X	X	X	X	8
didaktika vlastivědy		X	X	X	X	X	X	X	7
didaktická technologie (did. technika)	X	X	X	X	X		X	X	7
profesní praktikum: inform. technologie (výpočetní technika)							X	X	2
počet disciplín na jednotlivé fakultě	11	11	13	12	12	12	15	14	

Tab. 3: Psychologické disciplíny ve studijních plánech fakult

didaktické disciplíny (N=12)	fakulty								počet fakult s danou disciplínou
	PH	HK	ÚL	PL	ČB	BR	OL	LI	
úvod do psychologie	X		X		X	X	X		5
obecná psychol. (psychologie, základy psychologie)	X	X	X					X	4
vývojová psychologie		X	X	X	X	X	X		7
sociální psychologie		X	X	X	X	X	X	X	7
pedagogická psychologie		X	X	X	X	X	X	X	7
školní psychologie		X							1
patopsychologie (psychopatologie)	X		X	X			X		4
poruchy chování u dětí					X				1
psychologie handicap. dítěte	X								1
psychologická diagnostika			X						1
psychomotorika						X			1
profesní praktika: psychologie						X			1
počet disciplín na jednotlivé fakultě	4	5	7	4	5	6	5	4	

Tab. 4: Souhrnné zastoupení disciplín ve studijních plánech fakult

		počet disciplín na fakultách								
		PH	HK	ÚL	PL	ČB	BR	OL	OS	LI
pedagogické disciplíny	17	5	6	5	8	7	4	8	6	5
didaktické disciplíny	16	11	11	13	12	12	12	15	*	14
psychologické disciplíny	12	4	5	7	4	5	6	5	*	4
Σ	45	20	22	25	24	24	22	28	—	23

* z dostupných materiálů nelze zjistit

nezbytné. Takové výzkumy se již ve vyspělých zemích provádějí a existuje o nich rozsáhlá literatura, u nás však nevyužívaná. Např. Blake (1993) podává přehled způsobů, jimiž se zavádějí inovace do učitelského studia v Anglii a Walesu. Lowyck a Pieters (1992) informují o výzkumných projektech v Nizozemsku zaměřených na zdokonalování obsahu učitelského studia na základě analýz profesních funkcí učitelů. Americká odbornice Z. X. Su (1992) popisuje obdobné výzkumné procedury aplikované v USA.

Zdokonalování studia učitelství na pedagogických fakultách v ČR musí být zakládáno na exaktních procedurách (výzkum a tvorba kurikula, analýza profesních potřeb učitelů aj.).

Jedním z východisek tohoto zdokonalování musí být zjištění stavu, v jakém studijní plány pedagogických fakult jsou v ČR, a srovnání tohoto stavu s trendy v zahraničí.

Literatura

- Blake, D.: Progress in the Reform of Initial Teacher Education in England and Wales. *Journal of Further and Higher Education*, 17, 1993, č. 3, s. 11–24.
- Celostátní seminář fakult vychovávajících učitele základních a středních škol (závěry z jednání). *Alfa revue*, IV, 1994, č. 1, s. 67–68.
- Houška, T.: *Pedagogická akademie. učitelské listy*, 2, 1995, č. 2, s. 5.
- Lowyck, J. — Pieters, J. M.: *The Quality of Teaching*. Den Haag, SVO, 1993.
- Navrátil, S. — Fleischmann, O. — Heřmanová, V. — Klimeš, K.: Srovnání modelů vzdělávání učitelů ve vybraných zemích západní Evropy. In: *Pedagogický výzkum a transformace české školy*. Praha, ČAPV a ÚPPV PedF UK, 1993, s. 94–105.
- Nezvalová, D.: Reflexe v pregraduální přípravě učitele. *Pedagogika*, 44, 1994, č. 3, s. 241–245.
- *Pedagogický výzkum v České republice 1990–1993*. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994.
- Průcha, J.: *Zahraníční výzkumy zaměřené na učitele*. Sb. II. konference APV. Ústí n.L., Pedagogická fakulta UJEP, 1994 (v tisku).
- Průcha, J.: *Výzkum zaměřený na profesi učitele v ČR: analytický přehled*. *Alfa revue*, 1995 (v tisku).
- Solfronk, J. — Mojžíšová, J. — Marinková, H.: Projekt klinického semestru. *Pedagogika*, 43, 1993, č. 3, s. 321–332.
- Su, Z. X. J.: What Schools are for: An Analysis of Findings from a US National Study. *International Review of Education*, 38, 1992, č. 2, s. 133–153.
- Šimoník, O.: *Začínající učitel*. Brno, Masarykova univerzita, 1994.
- Šturma, J.: *Didaktika pedagogiky*. Hradec Králové, Gaudeamus, 1993.
- Tým pedagogické fakulty UK: *Rozvaha o školství a vzdělanosti a jejich dalším vývoji v českých zemích*. *Pedagogika* 42, 1992, č. 1, s. 5–18.
- Walterová, E.: *Kurikulum — Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno, Centrum pro další vzdělávání učitelů MU, 1994.